

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΘΑ ΜΑΣ ΤΟΝ ΦΕΡΕΙ

Εἶχαμε φτάσει στὸ Φλετρουδι σὰν ἄρχιζε ἡ αὐγὴ νὰ χαράζει. Ἐγὼ καὶ δυὸ παιδικοὶ μου φίλοι: αὐτοὶ μὲ τὰ τουφέκια κ' ἐγὼ μὲ τὰ ξώβεργα καὶ τὸ κλουβὶ μὲ τὸ στραηλίνι μου μέσα. Τὸ φλετρουδι εἶνε ἓνα πηγάδι, ὅχι καὶ πολὺ βαθύ, ποῦγε τὸ πιὸ ἐλαφρὸ καὶ τὸ πιὸ γλυκόπιτο νερό. Ἀπ' αὐτὸ ἐγέμιζαν ὅλοι οἱ μαχαλάδες, ποῦταν κοντά, γιὰ νὰ πίνουν. Σίκλα καὶ σχοινὶ τὰ ἐφρόντιζε πάντα μὲ ἕξοδά του ὁ γείτονας ὁ περιβολάρης, ὁ Γιουσούφης, γιὰ νὰ συχωροῦν τὴ ψυχὴ τοῦ πατέρα του. Πολλὲς φορὲς τὰ κακοποιὰ στοιχειὰ ἐπήγαιναν κ' ἔκλεβαν τὸ σχοινὶ καὶ τότε θυμῶνε ὁ Γιουσούφης καὶ γιὰ κάμποσο καιρὸ ἄφινε τὸ φλετρουδι χωρὶς σίκλα καὶ τζίβα, καὶ ἐννοεῖται, καὶ τὴ ψυχὴ τοῦ πατέρα του χωρὶς συχώρια. Ἡ καθεμιά τότε ποὺ πήγαινε νὰ γεμίσει ἐφρόντιζε κ' ἔπαιρνε μαζὺ μὲ τὸ σταμνὶ της καὶ ἓνα λαῖνι μικρὸ δεμένο ἀπὸ τὸ λαιμὸ μὲ σχοινὶ λεπτὸ γιὰ νὰ τῆς χρησιμεύει γιὰ σίκλο.

Εὐτυχεῖς ἑμεῖς βοήθαμε ἀρματωμένο τὸ φλετρουδι μὲ τὰ ἄρματα τοῦ Γιουσούφης, ἐσυράμε νερὸ δροσερὸ κ' ἐκάμαμε τὴ τουαλέτα μας. Πύρω τριγύρω σὲ κάθε δέντρο ἐπάνω ἐφτεροῦγίζαν χίλια μύρια πουλιὰ χαιρετῶντας τὸ χάραμα τῆς ἡμέρας. Μονάχα πάνω σὲ μιὰ συκαμινιά δὲν πήγαινε κανένα πουλάκι. Γιατὶ ἦμουν ἐπάνω ἐγὼ κ' οἱ δυὸ μου φίλοι, κ' ἐτρώγαμε συκάμυνα. Εἶχαμε λάβει τὴν πρόνοια νὰ φορέσουμε τὸ σάκκο μας καὶ τὸ παντελόνι μας ξεγυρισμένα ἀπὸ τὴν ἀνάποδη γιὰ νὰ μὴ λερώνουνται. «Βρὲ πῶς ἔγινες ἔτσι; Βρὲ τί μοῦτρα εἶν' αὐτά;» Ἕνα ὥριμο συκάμυνο εἶχε πέσει ἀπὸ τὸν παραπάνω κλάδο τοῦ φίλου μου τὴ μύτη καὶ τοῦ τὴν ἐχρωμάτισε σὰ μύτη μουτσούνας. «Ἐ, μοῦ ἀποκρίθηκεν ὁ φίλος μου, πόλεμος δίχως αἱματα δὲ γίνεται.» Δὲν ἔρχω ποτὲ τὴ στιγμὴ ποὺ κυτᾶζοντας μέσα ἀπὸ ἓνα ἄνοιγμα τῶν κλαδιῶν τῆς συκαμινιάς πρὸς τὴν ἀνατολὴ ἔβλεπα ἀπὸ τὸ πέλαγος τὸ μακρυνό, τὸν ἥλιο νὰ βγαίνει, καὶ τὸν ἀλευρόμυλο τῆς Μαυρίτσας ἀπὸ μακρὰ νάνεβοκατεβάξει γυρίζοντας τὰ κερατάρια του σὰν νὰθελε νὰ χαιρετίσει μ' αὐτὸ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Τὸ πρόγευμά μας εἶχε τελειώσει. Ἀφίσαμε τὴ συκαμινιά στὴ διάθεσι τῶν πουλιῶν κ' ἐπῆρε ὁ καθένας μας τὸ δρόμο του γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς ἐκδρομῆς μας. Οἱ φίλοι μου διασκορπίσθηκαν μέσα στ' ἀδέσποτα τουρκοπέροβλα κ' ἐκυνηγοῦσαν· κ' ἐγὼ ἐπῆγα πάνω σ' ἓνα λόφο κ' ἔστησα ἓνα κλάδο ποῦχα κόφει ἀπὸ μιὰ χωριά, τὸν ἐστόλισα μὲ τὰ ξώβεργά μου, ἔβαλα στὴ ρίζα του τὸ κλουβὶ μὲ τὸ στραηλίνι μου τὸ πλάνο, κ' ἐπῆγα κ' ἐκάθισα ἀπὸ μακρὰ. Σ' ἓνα δυὸ ὥρες μέσα ἔπιασα τρεῖς φλώρους, ἓνα σκαθαρί, ἓνα πετρίτη καί, τὸ σπουδαιότερο γιὰ μένα, πέντε στραηλίνια, ποὺ ἀπ' αὐτά, τὰ τρία ἦταν ἄρσενικά καὶ τὰ δυὸ πιτικάλλες. Ἔτσι λέμε στὴ Ρόδο τὰ θηλυκὰ στραηλίνια, γιὰτὶ σὰν θηλυκὰ ποὺ εἶνε δὲν κελαηδοῦν σὰν ἀρσενικά παρὰ ὅλο κάμουν πὶτ-πὶτ.

Ἐκεῖ κοντὰ τὸ μεσημέρι, ὅπως εἶχαμε συμφωνήσει, βρεθήκαμε κ' οἱ τρεῖς στὸ κορακόνερο. Ἐνα τρεχάμενο νερό, πάνω στὸν περαστικό δρόμο πού πάει ἀπὸ τὴ χώρα στὰ Κοσκινοῦ, πού τρέχει ἀδιάκοπα κρυσταλένιο σὰν χέρι χοντρό, ἀπὸ μιὰ μαρμαρένια βρύση καὶ χύνεται μέσα σὲ μιὰ γοῦρνα πού πάντα εἶνε ξεχειλισμένη, καὶ τὰ νερά πού ξεχειλίζουν πηγαίνουν καὶ χύνονται στὴ θάλασσα πού ἀπέχει μόνο δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας πρὸς ἀνατολὰς. Ἐνα θολάρι γιὰ νὰ ξεκουράζονται οἱ ἀγωγιάντες μὲ τὰ ζῶα τους ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ τὴν κούρασι, καὶ ἕνα δέντρο πλαῖι, ἀποτελοῦν τὴ θελκτικὴν αὐτὴ τοποθεσίαν, γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «Κορακόνερο». Ὁ δρόμος πού εἶχαμε νὰ κάμουμε πίσω, γιὰ τὰ σπίτια μας, ἦταν μακρυνὸς κ' ἡ πείνα μας μεγάλη. Εἶδαμε ὅτι ἦταν ἀνάγκη νὰ κάμουμεν ὅπως—ὅπως ἕνα γεῦμα μὲ τὰ πουλιὰ πού σκότωσαν οἱ φίλοι μου, καμμιὰ δεκαπενταριά μικρὰ μεγάλα. Ἐνας ἀπὸ μᾶς τὰ μαδοῦσε, ὁ ἄλλος μάζευε φρύγανα καὶ ξερόκλαδα, κ' ἐγὼ πῆγα κ' ἔκοψα ἕναν ἀσπάλαθα γιὰ νὰ χρησιμεύει γιὰ σουβλί τῶν πουλιῶν. Κατὰ καλὴ μας τύχη παρατήρησα ἐκεῖ παραπέρα γίδια καὶ πρόβατα κ' ἐσκέφθηκα πὼς κάποιος χωρικός θάνε ἐκεῖ κοντὰ νὰ τοῦ ζητήσω λιγάκι ἄλατι. Βρίσκω μιὰ βοσκοποῦλα. Μὲ ὀδηγεῖ ἐκεῖ πλαῖι σ' ἕνα βράχο καὶ ἀπὸ μιὰ σφῆνα ποῦταν σφηνωμένη σὲ μιὰ σχισμάδα τοῦ βράχου, ἐξεκοίμασε ἕνα δισάκι κ' ἔβγαλε καὶ μοῦδωκε ἄλατι, μιὰ κριθαρένια κουλοῦρα, καὶ μιὰ φουχτα ἐληὲς ἀνεμόριχτες. Τὸ γεῦμα μας ὅπως—δήποτε εἶχε γίνει κάτω ἀπὸ τὸ δέντρο, καὶ μὲ τὸ νανούρισμα τοῦ νεροῦ μᾶς ἐπῆρε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβομε ὁ ὕπνος. Σὰν ἐγειρε ὁ ἥλιος καλὰ κ' ἐδροσίσε ἡ ἡμέρα ἐξεκινήσαμε γιὰ τὰ σπίτια μας πίσω. Ἐκεῖ μέσα στὰ χωράφια ἀνταμώσαμε μιὰ μεσόκοπη γυναικα πού μ' ἕνα καλάθι στὸ χέρι κ' ἕνα παληομάχαιρο ἐμάζευε χόρτα.

«Ὡρα καλὴ, κυρὰ Μαρία, τῆς λέει ὁ φίλος μου ὁ ἕνας, ποῦταν ἀπὸ τὸ μαχαλά της καὶ τὴν ἐγνώριζε, τὶ μαδεύεις;» «Βρουβόστια, ραδίκια, κανκαλίδες ὅ,τι εὔρω παιδάκι μου. Ὡρα καλὴ σας παιδάκια μου.» «Ἐ κυρὰ Μαρία, τῆς ἐπαναλαμβάνει ὁ φίλος μας, δὲ σοῦ τὸν ἔφερε κόμα ἡ Παναγιά;» — «Μεγάλο καὶ δοξασμένο τόνομά της», κ' ἔκαμνε μὲ εὐλάβεια τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ. Ἐσκυβε, ἔχωνε τὸ μαχαῖρι της γύρω τριγύρω στὴ ρίζα, καὶ μὲ τὸ δάχτυλό της ξερίζωνε τ' ἀγριοράδι, τὴν ἔριχνε στὸ καλάθι, καὶ τραβοῦσε παρὰ πέρα μὲ τὰ μάτια καρφωμένα πάντα πρὸς τὴ γῆ.

Ἐρωτήσαμε τὸ φίλο μας τί ἐσήμαινε ἡ ἐρώτησις αὐτὴ πού τῆς ἔκαμε καὶ μᾶς διηγήθηκε τὴν ἱστορίαν της. Ἱστορία ὅμως μισοτελειωμένη γιατί καὶ στὴν πραγματικότητά δὲν εἶχε πάρε τέλος.

Ἐπειρὰ ἀπὸ κάμποσα χρόνια ἔτυχε νὰ γιαιτρεῖται τὸ ἀγοράκι μᾶς πατριώτισσας μὴν ἐδῶ στὴν Ἀλεξάνδρεια. Τὸ παιδί βρίσκονταν πιά στὴν ἀνάρρωσί του καὶ ἔκαμνα τὴν τελευταία μου ἐπίσκεψιν. «Τώρα, εἶπα στὴ μητέρα του, τὸ παιδί σου εἶνε πιά καλά. Δὲν χρειάζεται νὰ ξανάτω». Ἀφοῦ ἡ μητέρα μοῦ ἔκαμε τίς συνειδησμένες εὐχαριστήσεις, ἐσήκωσε καὶ τὸ κόνισμα τῆς Παναγίας ποῦταν πάντα στὸ προσκέφαλο τοῦ παιδιοῦ ὅλο τὸ διάστημα τῆς ἀρρώστειας του. Καὶ ἐνῶ φιλοῦσε μ' εὐλάβεια τὴν ἁγίαν εἰκόνα: «Ἐ κυρὰ Ἐλένη, τῆς εἶπα, ἀρκετὰ ἔκαμε τὸ χρέος της ἡ Παναγιά στὴν ἀρρώ-

στεια τοῦ παιδιοῦ σου, δὲν εἶνε ; » Κ' ἐκεῖνη, ποὺ κατάλαβε τὴν εἰρωνεία : « Ἄ γιαιτρέ μου, ἐσεῖς οἱ διαβασμένοι τὰ περιγελάτε αὐτὰ τὰ πράματα, μὰ ἔλα δὰ ποῦνε μερικά ποὺ δὲ μπορεῖς νὰ μὴ δώσεις πίστι. Νὰ σοὺ διηγηθῶ, γιαιτρέ μου, ἓνα περιστατικὸ ποὺ ἐγένη στὸν τόπο μας, λίγους μῆνες πρὶν νῶρτω, ποὺ σάστησεν ὅλος ὁ κόσμος. Κῦστερα λέ, μὴ πιστεύεις. » Καὶ κάμνοντάς μου καφέ, μοῦ διηγότανε τὴν ἱστορία της ποὺ δὲν ἦταν ἄλλη παρὰ αὐτὴ ἡ ἱστορία τῆς Μαρίας, ποῦχα ἀνταμώσει μὲ τοὺς φίλους μου στὸ κορακόνερο.

Ἦταν δυὸ χρόνια πεθαμένος ὁ ἄντρας τῆς Μαρίας καὶ ζοῦσε μὲ τὰ δυὸ της τὰ κορίτσια, τὸ ἓνα δεκάξη καὶ τᾶλλο δώδεκα χρονῶν, ἀπὸ τὰ πεμπάμενα ποὺ τῆς ἔστελλε ὁ γυιὸς της ὁ μεγάλος, ποὺ δούλευε χτίστης στὴ Μερσίνα. Κάθε μῆνα τῆς ἔστελλε καὶ γράμμα καὶ χρήματα. Ἦρτεν ὅμως ἐποχὴ, περνᾷ ὁ μῆνας καὶ ἡ Μαρία μήτε γράμμα μήτε χρήματα ἔλαβε. Ἐνόμισε πὼς θὰ παράπεσε, ἀνησυχοῦσε μήπως τῆς ἀρρώστησε καὶ μὲ ἀνηπομονησία περιμένε τὸ τέλος τοῦ ἄλλου μηνός. Μὰ ἐπέρασε κι ὁ δευτέρος, κι ὁ τρίτος κι ὁ τέταρτος, καὶ καμμὴν εἶδῃ δὲν ἔβαινε ἀπὸ τὸ παιδί της. Εἶχε χρεωθεῖ στὸ μπακάλη, στὸ ψωμά, στὸ χασάπη, καὶ δὲν ἤξερε πὼς νὰ τὰ καταφέρει. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν οἰκονομικὴ στενοχώρια καὶ στὴν ἀνησυχία καὶ τὸ φόβο ποῦχε γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ παιδιοῦ της, ἐδέχτηκε ἓνα μεσημέρι τὴν ἐπίσκεψι τοῦ καλοῦ γειτόνά της, τοῦ Χατζημανώλη, ποὺ τῆς ἔφερεν θλιβερὸ χαπάρι τοῦ γυιοῦ της. Ὁ Χατζημανώλης τῆς εἶπε πὼς ἓνας πατριώτης τοῦ γράφει ἀπὸ τὴ Μερσίνα πὼς ὁ γυιὸς της ἦταν ἀρρωστος καὶ πὼς ἔπειτα πάλι ἔλαβε ἀπὸ τὸν ἴδιο πατριώτη ἄλλο γράμμα νεώτερο καὶ τοῦ γράφει πὼς εἶνε πολὺ βαρειά. « Ἄ, Χατζημανώλη μου φωνάζει ἡ δυστυχισμένη ἡ μάνα, ἐπέθανε καὶ μοῦ τὰ κρύβετε ». Ὁ Χατζημανώλης σταυρώνει περίλυπος τὰ χέρια του καὶ δὲν τῆς λέει οὔτε ναι οὔτε ὄχι. Στὶς φωνές της τρέχουν τὰ κορίτσια της. « Παιδιά μου ὁ Σπύρος μας πέθανε »· τὶς ἀγκαλιάζει καὶ σχηματίζουν ἐκεῖ μάνα καὶ κόρες ἓνα σύμπλεγμα κλαυθμῶν καὶ ὀδυρμῶν. Ὅταν εἶχαν τρέξει ἡ γειτόνισσες, ποὺ ἀκουσαν τὶς φωνές βοήξαν τὴ μητέρα ἀποθυμισμένη καὶ τὰ κορίτσια σαστισμένα καὶ δὲν ἤξεραν τι νὰ κάμουν, ἔτρεξε τότε ἡ καθεμιὰ κι ἄλλη ἔσπαζε κρεμύδι καὶ τῆς τῶβαζε στὴ μύτη, ἄλλη ἔκαιε μαῦρο πανὶ καὶ τῆς τὸ πλησίαζε νὰ εἰσπνεύσει τὸν καπνὸ γιὰ νὰ ξελιποθυμήσει. Κι ὅταν ἡ Μαρία συνῆλθε, σηκώθηκε, ἐπῆγε ἀνοῖξε ἓνα σεντοῦκι, κ' ἔβγαλε μιὰ φορεσιὰ ποῦχε μείνει τοῦ γυιοῦ της, ἔστρωσε στὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ της μιὰ σκαρπέτα μικρὴ κ' ἐσχημάτισε μὲ τὰ ροῦχα τὸ ὁμοίωμα τοῦ γυιοῦ της. Ἐσταύρωσε τὰ μανίκια τοῦ σάκκου σὰ νᾶταν χέρια νεκροῦ, ἔβαλε πρὸς τὸ κεφάλι τὸ φέσι, κατὰστηθα τὸ κόνισμα τῆς Παναγίας, κ' ἔστειλε καὶ τῆς ἔφεραν δυὸ μεγάλα κεριά, τὸνα γιὰ τὸ προσκέφαλο καὶ τᾶλλο γιὰ τὰ πόδια. Πρὸς τὸ κεφάλι δεξιὰ ἐκάθισε ἡ μητέρα, κατόπι μὲ τὴ σειρὰ, γύρω τριγύρω ἡ γειτόνισσες, καὶ ἀρχίνησαν νὰ τὸν κλαῖουν σὰν νὰ τὸν εἶχαν μπροστά τους νεκρό. Ἦρταν κι ἄλλες γνωστὲς καὶ γειτόνισσες κατόπι, μὰ σὰν ἦρτε ἡ Ταμπάκαινα ποῦξερε τὰ μυρολόγια, τῆς ἔκαμαν ἀμέσως θέσι κ' ἐκάθισε στὸ γύρο ἀντικρὺ στὴ μητέρα. Ἐπῆρε στὸ χέρι της τὸ θυμιατὸ

ἔριξε μέσα ἓνα δυὸ βολαράκια λιβάνι, κ' ἐν μέσῳ πενθίμου σιωπῆς ἄφοῦ ἐδυμιάτισε τὸ κόνισμα κάμνοντας ἀπὸ πάνω μὲ τὸ θυμιατὸ τρεῖς φορὲς τοῦ σταυραῦ τὸ σημεῖο, ἀρχίνησε σὲ ἦχο θλιβερὸ τὸ μοιρολόι :

Ἐλάτε μὲ τὰ δάκρυα μας νὰ σύρουμε ποτάμι

μόλις ἐτελείωσε τὸν πρώτῳ στίχο, τὸν ἐπανέλαβαν ὅλες ἡ ἄλλες μαζὺ στὸν ἴδιον ἦχο.

Καὶ τὸ ποτάμι νὰ διαβεῖ στ' Ἄδη τὸ περιβόλι.

Νὰ ξυριστοῦν τ' ἀξύριστα νὰ πιοῦν τὰ διασπασμένα.

Νὰ πλύνουν καὶ τὰ ρούχα τους, τὰ βαριολερωμένα.

Ἐπὶ δυὸ ὥρες τὸν ἔκλαιαν καὶ τὸν ἐμοιρολογοῦνταν. Κατόπιν ἐσήκωσαν τὴ μητέρα, πούταν σὰν πτώμα ἀπὸ τὴ λύπη καὶ τὸ κλάμα, ἐδιάλυσαν τὸ ὁμοίωμα τοῦ γιουῦ της, καὶ τῆς ἔκαμαν λίγη βρασμένη κανέλλα νὰ πιεῖ γιὰ νὰ πιαστοῦν λιγάκι τὰ σωτικά της.

Σὰν ἐπέφθασαν δυὸ καὶ τρεῖς ἡμέρες, κ' ἔκλαψε κι ἀπόκλαψε, ἄφισε κατὰ μέρος τὶς λύπες καὶ τὰ δάκρυα, κι ἄρχισε νὰ συλλογίζεται, ποῖος θὰ πληρώσει τὸν ψωμᾶ καὶ τὸν μπακάλη; Πῶς θὰ ζήσει τόρα αὐτὴ καὶ τὰ δυὸ της κορίτσια ποῦμειναν διπλάρφανα ἀπὸ ἀδελφὸ καὶ πατέρα; Κ' ἡ σκέψεις αὐτὲς τὴν ἔκαμναν νὰ ξεχνᾷ τὸν καῦμό τὸν μεγάλο τοῦ γιουῦ της, γιὰτὶ κι ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν ὑπαρξὴ εἶνε δυνατό χαλινάρι τῆς λύπης.

Ἀρχισε νὰ σκέπτεται τὶ πράγματα τῆς εἶχεν πιά μείνει γιὰ νὰ τὰ βάλει ἐνέχυρο νὰ πληρώσει τὰ χρέη της.

Γιὰτὶ ὅσα καλὰ πράγματα εἶχε τὰ εἶχε πουλήσει μετὰ τὸν θάνατο τοῦ ἀντρός της, ἓνα πρὸς ἓνα, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ μεγαλώσει τὰ παιδιὰ της χωρὶς νὰ ἐξευτελισθεῖ σὲ κανένα. Ἐνα δακτυλίδι τῆς ἔμεινε καὶ τὸ πῆγε στὸν Χατζημανώλη νὰ τὸ βάλει ἐνέχυρο γιὰ νὰ πληρώσει τὸν μπακάλη, τὸ ψωμᾶ καὶ τὸ χασάπη. Ὁ Χατζημανώλης ὅμως δὲν τὸ ἐδέχθηκε ἀλλὰ ἐσηκώθη καὶ πῆγε καὶ μίλησε τοὺς πιστωτὰς της καὶ αὐτοὶ σὰν καλοὶ ἄνθρωποι ποὺ ἦταν τῆς τὰ χάρισαν.

Ἐπῆγε τότε ἡ φτωχιά ἡ γυναῖκα καὶ παρακάλεσε ὅλες τὶς ἀρχόντισσες τοῦ μαχαλᾶ γιὰ νὰ τῆς δύνουν δουλειὰ ποὺ μποροῦσε νὰ κάμει γιὰ νὰ ζήσει.

Ὅλες τὴν ἐσυμπόνεσαν καὶ τὴν ἐβοηθοῦσαν : ἄλλη τὴν ἐφώναζε νὰ τῆς κάμει τὰ γλυκά της, ἄλλη νὰ τῆς πάρει τὰ λουτρικά στὸ λουτρό, ἄλλη ράψιμο. κ' ἔτσι τᾶφερνε βόλτα κ' ἐπερονοῦσε. Τὸ καλοκαίρι μονάχα ποὺ ὅλες ἡ ἀρχόντισσες ἔφευγαν στὰ Τριάντα γιὰ ἐξοχή, ἡ δουλειὰς της σχεδὸν δὲν ἦταν τίποτε καὶ τᾶφερνε σκοῦρα. Ἐκαταντοῦσε βδομάδα ὁλόκληρη νὰ μὴν ἔχουν ἄλλη τροφή παρὰ χόρτα μαγειρεμένα, ποὺ πῆγαινε κάθε πορὸν μὲ τὸ καλάθι της καὶ τὰ μάζευε ἀπὸ τοῦ Μαρίνου τὰ χωράφια.

Ἐτοὶ ἐπέφθασαν δυὸ χρόνια. Τὰ κορίτσια τῆς ἐμεγάλωσαν καὶ μάλιστα ἡ πρώτη εἶχε γίνει πιά σωστὴ καταστάμενη κοπέλλα.

Μὲ τὸ γείτονά της τὸν Ἀλέξανδρο, ἓνα ὁμορφο παῖδικάρι εἰκοσιτεσσάρων χρονῶν εἶχαν ἀρχίσει τὰ γλυκοκυτάγματα, καὶ βρῆ-

σκορνταν στο σημεῖο ἐκεῖνο τοῦ κρυφοῦ ἔρωτα, πού εἶνε κ' οἱ δυὸ ὅλο προσοχή, νὰ μὴ τοὺς δεῖ, νὰ μὴ τοὺς ἐννοήσει κανέναν.

Κάθε πρωὶ πού ὁ Ἀλέξαντρος πήγαινε στὴ δουλειά του στὴ χώρα, ἄνοιγε σιγὰ καὶ προσεκτικὰ ἡ ἐξώπορτα τοῦ σπητιοῦ τῆς Μαρίας κ' ἐπρόβαλλε ἓνα κεφαλὰκι καστανὸ μὲ δύο ὑγρὰ γλυκὰ ματάκια, γιὰ νὰ τὸν δοῦν πού θὰ περάσει. Τὸ ἴδιο γινότανε καὶ τὸ βράδυ στὴν ἐπιστροφή ἀπὸ τὴ δουλειά του.

Μιά βραδυνὰ ἔπιασε τὴν κυρὰ Μαρία ἓνας στομαχόπονος δυνατὸς πού πήγαινε νὰ τὴν τελειώσει. Βγῆκε ἐκεῖ στὴ γειτονιά ἡ μεγάλη τῆς κόρη ἡ Ἑλένη καὶ φώναξε τὴ Σταματοῦλα τὴ γειτόνισσα νὰ τὴν γιαιοπορέψει, καὶ πράγματι ἦρτε τρεχάτη τρεχάτη ἡ καλὴ τους γειτόνισσα καὶ ἀμέσως ἔκοψε μισὸ κρεμύδι καὶ τῆς τὸ ἐκάθισε πάνω στὸν ἀφαλὸ τῆς, τῆς βάζει καὶ καταστόμαχα κρασοψυχιά, ὁ πόνος ὅμως ἐξακολουθοῦσε κ' ἡ Μαρία ἐνόμιζε πὼς θὰ τελειώσει κ' ἐζήτησε νὰ τῆς φέρουν γιαιτρό. Ποῦ νὰ βρεθεῖ ὅμως ἐκεῖ πέρα γιαιτρός, πού οἱ γιαιτροὶ ὅλοι κάθονταν μακρυνὰ στὸ Νηοχώρι, καὶ ποιὸς νὰ τρέξει νυχτιάτικο μέσ στὰ σκοτεινὰ νὰ πάει τρία τέταρτα τῆς ὥρας μέσα ἀπὸ δρόμους πού δεξιὰ κι ἀριστερὰ δὲν βλέπει κανεὶς παρὰ μνήματα τούρκικα μόνο ; Ἡ Σταματοῦλα ἐσυλλογίστηκε τὸν Ἀλέξαντρο, καὶ σχεδὸν ἦταν βέβαιη πὼς μόνος αὐτὸς θάτρεχε μὲ προθυμία νὰ φέρει γιαιτρό γιαιτὶ σὰν γειτόνισσα ποῦταν κάτι εἶχε μυριστεῖ πὼς συμβαίνει μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἑλένης.

Ἐπῆγε λοιπὸν καὶ τοῦ τὸ εἶπε κι ὁ Ἀλέξαντρος ἔτρεξε σὰν πουλί. Σὲ κάμποση ὥρα ἐγύρισε πίσω μὲ τὸ γιαιτρό. Τὴν ἐπαύριο ἡ κυρὰ Μαρία ἦταν ἐντελὼς καλὰ.

«Δὲν ξέρω πὼς νὰ σὲ εὐχαριστήσω Ἀλέξαντρε γιαιτὸ πού μοῦ-καμες. Δροσιὰ στὴ ψυχούλα τους νὰ τὸβρουν τὰ πεθαμμένα σου» τοῦ ἔλεγε ἡ κυρὰ Μαρία. «Ἡ εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγιᾶς νᾶνε μαζί σου παιδάκι μου, σὰ σὲ θωρῶ θαρρῶ καὶ βλέπω τὸ γυνίό μου τὸ Σπῦρο» κ' ἐδάκρυζαν τὰ μάτια τῆς.

Τὸ περιστατικὸ αὐτὸ ἔδωκε στὸν Ἀλέξαντρο ἀφορμὴ νὰ βάλει ποδαρικὸ καὶ νὰ μπαίνει στὸ σπήτι τῆς Ἑλένης.

Κάθε Σαββατόβραδο πήγαινε ὁ Ἀλέξαντρος καὶ τῆς ἀποσπέρριζε. Ὅσο ὅμως προχωροῦσε ὁ χειμῶνας ἐπῆγαινε καὶ στὴ μέση τῆς ἐβδομάδας κ' ἔκαινε τὶς ἀποσπερίδες του συχνότερες.

Πολλὲς φορὲς πού καθότανε τὸ βράδυ μαζί τους συνέβαινε νᾶρτουνε νὰ ζητήσουν τὴν κυρὰ Μαρία ἀπὸ κάποιο ἀπὸ τὰ σπήτια πού δούλευε, γιὰ νὰ πάει τὸ βράδυ γιὰ νυχτέρι. Κ' ἔτσι ἔφευγε ἡ κυρὰ Μαρία κι ἄφινε τὸν Ἀλέξαντρο μὲ τὰ κορίτσια.

Σὲ λίγη ὥρα ἀποκοιμίζονταν κ' ἡ μικρότερη ἡ Ἀναστασοῦλα, κι ἄφινε στὴ θέσι τῆς ἓνα ταχινόπαιδο μὲ κάτι φτερὰ καὶ μὴ φέρετρα μὲ βέλη, μαζί μὲ τὸν Ἀλέξαντρο καὶ τὴν Ἑλένη.

Αὐτὸ ὅλο τὸ χειμῶνα εἶχε συμβεῖ συχνά. Μὰ πέρασε ὁ χειμῶνας κ' ἦρτε ἡ Ἀνοιξί. Τὰ χελιδόνια πετούσανε στοὺς δρόμους χαμηλά, κ' ἡ ἀμνυδαλιὲς ἀνθίζανε στίς ἐξοχὲς καὶ στοὺς κάμπους. Καὶ μαζί μὲ τὶς ἀμνυδαλιὲς ἐκαρποφόρησε κ' ἡ Ἑλένη.

Στίς ἀρχὲς τὸ πρᾶγμα μποροῦσε καὶ τὸκρυβεῖ ἔφ' ὅσον ὅμως

ἐπροχωροῦσαν οἱ μῆνες, καὶ καθὼς λέγει καὶ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι, ἄρχισεν ἡ φοῦστα τῆς νὰ κονταίνει ἀπὸ μπροστὰ καὶ νὰ μακραίνει ἀπὸ πίσω, τότε τίποτε πιά δὲν μπορούσε νὰ κρυφτεῖ. Πρῶτα τὸ ξεμυστηρεύτηκε στὴ μητέρα τῆς. Τὴν ἐμάλλωσε καὶ τῆς ἔκαμε μιὰ καλὴ σκηνή. Μὰ κατόπι καταπραῖνθηκε κ' ἡ μητέρα, καὶ σὰν νὰ μὴ τῆς ἦοτε κι ἄσχημα, γιατί ἐσκέφτηκε πὼς μιὰ κ' ἦοτεν ἔτσι τὸ πρᾶμα, ὃ Ἀλέξαντρος σὰν φιλότιμο καὶ τίμιο παιδί πού ἦταν, δὲν θάφινε ἔτσι τὴν κόρη τῆς, καὶ θὰ τὴν στεφανόνουνταν.

Ὅταν ἡ Ἑλένη μπῆκε στὸν ὄγδοο μῆνα ὁ Ἀλέξαντρος ἄρχισε νὰ ἀραιώνει τὶς ἐπισκέψεις του καὶ στὸν ἔννατο ἐτραβήχτηκε καὶ δὲν ἐπατοῦσε καθόλου.

Ὁ τοκετὸς τῆς Ἑλένης ἦταν τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας. Στὸ μαχαλᾶ τῆς ἔγινε μεγάλῃ προσβολή γιατί τόσα χρόνια ποτὲ δὲν εἶχε συμβεῖ μιὰ τέτοια ἀτιμία νὰ γεννηθεῖ μπαστάρδι. Ὅλες ἡ οἰκογένειες ἦταν ἄνω κάτω κ' ἡ Ἑλένη τὸ βρωμοκόριτσο ἄκουε τὰ ὅσα σέρνει ἡ σκοῦπα.

Ὁ Ἀλέξαντρος ὅταν τοῦκαμναν λόγο γιαντὸ διαμαρτυρότανε ἐντόνως καὶ μὲ ὅλῃ τῇ δύνامي τῶν πνευμόνων του, ὅτι δὲν εἶνε δικό του τὸ παιδί, ὅτι μὲ ἄλλον τὸ ἔχει κάμει. Ὅτι αὐτὸς μόνον μίαν ἀπλὴ καὶ ἀθώα φιλίαν εἶχε.

Ὅλες ἡ φιλενάδες τῆς Ἑλένης τῆς ἔκοψαν τὴ σχέση. Καὶ πολ- λὲς οἰκογένειες τοῦ μαχαλᾶ ἔκλεισαν τὴν πόρτα τοὺς στὴ κυρὰ Μα- ρία. Ἐμειναν ὅμως ἀκόμα μερικὲς θεοφοβούμενες πού δὲν τὴν ἐγκα- τέλειψαν, καὶ μιὰ ἀπ' αὐτὲς ἦταν κ' ἡ γυναῖκα τοῦ Χατζημανώλη.

Εἶχε χρονίσει τὸ παιδί κ' ἡ Ἑλένη ἦταν σωστὴ φυλακισμένη. Ἀφότου ἐγέννησε τὴν δξώπορτά τῆς δὲν τὴν εἶδε. Δὲν εἶχε τὸ θάρ- ρος νὰ βγεῖ. Ἐνόμιζε πὼς ἂν ἔβγαινε καὶ τὴν ἔβλεπαν, πὼς θὰ τὴν ἐφτυοῦσαν, πὼς θὰ τὴν ἐτίφλωναν, πὼς θὰ τὴν ἐμασκάρευαν καὶ χίλια δυό.

Ἡ κυρὰ Μαρία ὅταν ἐπέστρεφε τὸ βράδυ, κουρασμένη, σκοτω- μένη, ἀπὸ τὴ δουλειά, ξεχνοῦσε ὅλη τῆς τὴ κούρασι, καὶ τὶς πίκρες καὶ τὴ καταφρόνια, ὅταν ἔπιανε τὰ γγονάκι τῆς, καὶ τῆς γελοῦσε, καὶ τῆς ἔκαμνε χαρὲς.

Ὅχι μόνον αὐτὴ παρηγοριόταν ἀλλὰ παρηγοροῦσε καὶ τὴν κόρη τῆς ποῦταν πάντα μὲ τὸ σταυρὸ στὰ χεῖλη.

«Μὴ λυπᾶσαι κόρη μου» τῆς ἔλεγε κ' ἔχει ὁ Θεὸς γιὰ μᾶς. Ἐχε, κόρη μου, ὑπόμονή. Ἡ Παναγιά μᾶς τὸν ἐπῆρε ἀπὸ τὸ σπῆτι μας, ἡ Παναγιά καὶ πάλι θὰ μᾶς τὸν φέρει.

Ὁ Ἀλέξαντρος ὡς τόσο, ἄσπλαγχνος καὶ σκληρὸς ἐξακολου-θοῦσε τὸν ἴδιο τὸ σκοπὸ, ὅτι δὲν εἶνε δικό του τὸ παιδί, ὅτι μὲ ἄλλον τὸ ἔχει κάμει. Μὰ ἔλα δὲ πού ἡ γειτόνισσες ἔβλεπαν πὼς τὸ παιδί τοῦ μοιάζει. Αὐτὸ παρεκίνησε τὴ Χατζημανώλενα καὶ πάει καὶ πιάνει τὴ κυρὰ Μαρία. «Καλὲ κυρὰ Μαρία,» τῆς λέει «ὡς πότε θὰ πααίνει ἐστὰ αὐτὴ ἡ δουλειά; Γιατὶ δὲ σηκώνεσαι νὰ πᾶς νὰ μιλήσεις τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους τοῦ μαχαλᾶ, νὰ πᾶν στὸ Δεσπότη νὰ τὸν φωνάξουν νὰ τοῦ μιλήσουν, μπάς καὶ γένει καὶ γιὰ σένα κανένα ἔλεος; Καὶ ξέρεις τὶ μὲ εἶπεν ὁ ἄντρας μου; Ἄ δὲν καίλιστεῖ μὲ τὸ καλὸ νὰ ρίξεις ἀρζιχάλι στὸν Καδῆ καὶ γιὰ

θὰ τὴν πάρει τὴν κόρη σου, γιὰ θὰ κάμει τέσσερα χρόνια φυλακὴ στὸ Ζιντάνη, ἔξέχασες μαθὲς τὸ Γιάννη τῆς Καλῆς ; Τὰ ἴδια κ' ἐκεῖνος. Μὰ σὰν τὸν ἐκιάσασι στὴ χάρι κ' ἔκαμεν ἕξη μῆνες κ' ἔβλεπεν πὼς εἶχεν κόμα ἄλλα τριάμισι χρόνια νὰ κάμει, ἦβγε καὶ τὴν ἐπῆρε.»

«Ναί, κυρὰ Χατζημανώλενά μου, μὰ γιὰ δὲ καὶ πὼς περνοῦ ; Ρέσκει σε τάχα ἐσένα ἡ ζωὴ πὺν κάμνουν ; Παντρεῖς μὲ τὸ ζόρι αὐτὰ ἔχουν. Ὑστερα ποιὸς θὰ τρέχει νὰ μιλήσει γιὰ μένα τὴ καταφρονημένη ; Ἐγὼ φίνω τῆς ὀρπίδες μου στὸν μεγαλοδύναμο. Ἡ Παναγιὰ μᾶς τὸν πῆρε πὺν τὸ σπῆτι μας, ἡ Παναγιὰ θὰ μᾶς τὸν φέρει.»

Τέσσερα ὁλόκληρα χρόνια εἶχαν περάσει καὶ ἡ κυρὰ Μαρία δὲν ἔπαψε νὰ ἐλπίζει. Ὁ ἐπίλογος τῆς κάθε ὁμιλίας πὺν ἔκαμνε μὲ κάθε ἄνθρωπο ἢ γυναῖκα πὺν τὴν ρωτοῦσε γιὰ τὴν κόρη τῆς καὶ τὸ ἐγγονάκι τῆς, ἦταν πάντα πὼς θὰ τῆς τὸν φέρει ἡ Παναγιὰ. Τόσο πὺν πολλές, καὶ μάλιστα τὰ παιδάκια, ἄρχισαν νὰ τὴν παίρνουν στὸ κοροῖδο, καὶ ὅταν τὴν ἀντάμωναν στὸ δρόμο νὰ τὴν πηράζουν «Ἐ κυρὰ Μαρία δὲν σοῦ τὸν ἔφερε κόμα ἡ Παναγιὰ;».

Μιὰ Κυριακὴ τῶν Βαγιῶν ἡ κυρὰ Μαρία ἐπῆγε σένα ἀρχοντικὸ σπῆτι στὴ Μητρόπολι γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσει στὸ πλάξιμο τῶν κουλουριῶν τοῦ Πάσχα, καὶ παράγγειλε τὴ μικρὴ τῆς κόρη, τὴν Ἀναστασοῦλα, ἐκεῖ κοντὰ κατὰ τὸ μεσημέρι νὰ πάρει τὸ Κωσταντάκι, τ' ἀγγόνι τῆς, καὶ νὰ πᾶν νὰ τὴ βροῦν σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι, γιὰτὶ ἐπρόκειτο ἡ κυρία τοῦ σπητιοῦ αὐτοῦ νὰ τῆς δώσει μερικὰ ἀποφοράκια γιὰ τὸ παιδί. Καὶ στὴ προσδιωρισμένη ὥρα ἐξεκίνησε ἡ Ἀναστασοῦλα μὲ τὸ παιδί νὰ πᾶν νὰ τὴ βροῦν. Σὰν ἔφτασαν ὅμως πάνω στὸ καντοῦνι τοῦ Πανάη-Γιώργη, ἀντάμωσαν τὴν γρηὰ τὴν Ἀφεντροῦ. Μιὰ γρηοῦλα ἐνενηντα χρονῶν μαντυλομουρωμένη πὺν περνοῦσε ἀκόμα βελόνα. Ὅλα ἤθελε νὰ τὰ ἐξετάζει, νὰ τὰ ρωτᾷ, καὶ νὰ τὰ περιεργάζεται. Ἦταν ἀδύνατο νὰ τὴν ἀνταμώσει κανεὶς καὶ νὰ μὴν τὸν σταματήσει νὰ μάθει τὰ πατρογονικά του.

— « Ὁρα καλὴ κοροῦλλα μου. »

— « Καλῶς τὴν κυρὰ Ἀφεντροῦ. »

— « Μωρὴ τινονὸς εἶνε μωρὴ, αὐτοδὰ τὸ παιδάκι ; »—

— « Τῆς ἀδερφῆς μου. »—

— « Καὶ σὺ τινονὸς κόρη εἶσαι ; »—

— « Τῆς κυρὰ Μαρίας. »—

— « Μωρὴ τὸ μπασταρδάκι εἶνε μωρὴ αὐτοδὰ ; Γιὰ στάσου κοροῦλλα μου νὰ τὸ δῶ καλὰ. »— Ἐπιασε τὸ παιδί ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ τὸ κύταξε στὸ πρόσωπο.— « Μωρὴ μὰ τί λέει ὁ ἀσυμπάθητος πὼς ἐν εἶνε δικόν του τὸ παιδί. Φτυστὸς καὶ παράλλατος εἶνε. Τὸ δεῖν του, τὰ μάτια του, τὰ φρύδια του, ἀπαράλλαχτα πὺν τὸ σοῖν τους. Μόνον τὸ χειλοπόστομα ἔχει πὺν σᾶς ; Μωρὴ γιὰτὶ ἐν τὸ πᾶτε μωρὴ τὸ παιδί στὴν μάναν του καὶ στίς ἀδερφές του νὰ καμαρώσουν, καὶ νὰ ξεστραβωθοῦ, πὺν φωνάζουσιν κι αὐτὲς πὼς ἐν εἶνε δικόν του τὸ παιδί : Ἀμμὰ ὁ θεὸς ἐν τὰ θέλει αὐτὰ τὰ πράματα. Ἐλα παιδάκι μου νὰ σὲ δώκω λίγα συκαλλάκια. »— Ἐβῶλε τὸ χέρι τῆς στὴ τσέπη κ' ἔδωκε στὸ παιδί ἕνα χερόβολο σῦκα ξηρὰ καὶ σταφίδες, ἀποχαιρέτισε καὶ μογολογοῦσε. «Ἄ καμένη Κυρὰ Μαρία, ἡ Παναγιὰ ἂ σὲ τὸν φέρει, μὴ ἐ σὲ

τὸν ἔφερε κόμα ἡ Παναγιά. Μεγάλο καὶ δοξασμένο τ' ὄνομά σου Παναγιά μου μεγαλόχαρη.» κ' ἐσταυροκοπιόνταν καὶ πῆγαινε σιγανὰ μὲ τὸ ραβδί της νὰ πάρει τὰ ρέστα τῶν σύκων καὶ τῶν σταφίδων στὸ τρισεγγονάκι της.

Τὸ παιδί ἀφοῦ ἔφαγε τὰ σῦκα καὶ τὶς σταφίδες τραβοῦσε, πηγαίνοντας κάθε λίγο, τὴν Ἀναστασοῦλα ἀπὸ τὸ φουστάνι καὶ τῆς ζητοῦσε νερό.

Εἶχαν φτάσει στὸ δρόμο τῆς Παξιμάδας, κ' ἡ Ἀναστασοῦλα μῆλκε μὲ τὸ παιδί μέσα στὴ καλύβα τοῦ Σεβαστοῦ γιὰ νὰ τοῦ δώσει νερό. Πάνω ἀπὸ τὴ χαβοῦζα τοῦ περιβολιοῦ του ὁ ἰδιοκτήτης ὁ Σεβαστός εἶχε κατασκευάσει ἓνα πάτωμα μὲ σανίδια, γύρω τριγύρω πιλιέρια πέτρινα, ποὺ ἐπάνω ἐστηρίζονταν μία στέγη ἀπὸ κλαδιά κ' ἐχρησίμευεν ὡς καφενὲς καλοκαιρινός. Ἡ Ἀναστασοῦλα πῆγε πρὸς τὰ δεξιὰ ποῦταν ὁ μπουφὲς τοῦ καφενέ κι ἄφηκε τὸ παιδί στὴ καλύβα ποὺ στεκόντανε σκυφτὸ ἀπὸ τὰ κάγκελά της καὶ κύταζε μέσα στὴ χαβοῦζα τὰ χουσὰ ψαράκια.

Στὴν ἄκρη τῆς καλύβας σένα τραπέζι ὀλίγα βήματα παρακάτω ἀπὸ τὸ παιδί, καθότανε ὀλομόναχος ὁ Ἀλέξαντρος καὶ ρουφοῦσε τὸν ναργιλέ του. Κατ' ἀρχάς εἶδε κοντὰ του ἐκεῖ ἓνα παιδί, ἀλλὰ δὲν ἔδωκε καμμιά προσοχή κ' ἐξακολούθησε νὰ ρουφαίει μακάριος τὸν ναργιλέ του. Ὅταν ὅμως τὸ παιδί μὲ τὶς κινήσεις του ἐπέλησiasε περισσότερο καὶ τὸ κύταξε καὶ τὸ ἀνεγνώρισε, αἰσθάνθηκε μία ταραχή σὲ ὅλο του τὸ σῶμα. Προσπαθεῖ νὰ ἀποσπᾷ τὰ μάτια του ἀπὸ πᾶν του καὶ νὰ κυτᾷ γύρω τὰ δένδρα, τὶς καίσιες τὶς μουριές, καὶ τ' αὐλάκι, ἀλλὰ δὲν τὸ κατορθώνει. Τὰ μάτια του πέφτουν πάλι πάνω στὸ παιδί. Καὶ ρουφαὶ τὸν ναργιλέ του ἀδιάκοπα καὶ τόσο δυνατὰ ποὺ ἡ δυὸ μικρὲς καὶ στρογγυλὲς ντομάτες ποῦταν μέσα ἀνεβοκατέβαιναν σὰν δαιμονισμένες.

Ὅταν ἐκύταζε τὸ παιδί ἔτσι φτωχικὰ μὰ καθαρὰ ντυμένο, δὲν ἤμποροῦσε νὰ κρατηθεῖ, κ' ἔτσι τοῦ ἤρχετο νὰ σηκωθεῖ νὰ πάει νὰ τὸ πιάσει καὶ νὰ τὸ σφίξει στὴν ἀγκαλιά του. Μὰ τὴ στιγμή ἐκείνη τοῦ φάνηκε σὰν νᾶρταν μπροστά του ἡ μάνα του, ἡ ἀδερφές του, καὶ ὅλο του τὸ σπιτικὸ καὶ τὸν ἐπρόσταζαν νὰ σηκωθεῖ νὰ φύγει ἀπὸ τὸν πειρασμό. Καὶ βάζει ὅλα του τὰ δυνατά. Ὅλη του τὴ θέλησι. Τυλίγει γρήγορα γρήγορα τὸ μαρκοῦτσι πάνω στὸ λαιμὸ τοῦ ναργιλέ, ρίχνει τὴ δεκάρα του στὸ δίσκο, καὶ σηκώνεται νὰ φύγει. Σὰν περνοῦσε ὅμως μπροστά ἀπὸ τὸ παιδί, ἔτσι ὅπως ἦταν σκυμένο στὴ χαβοῦζα, κ' ἐκύταζε ἀπὸ πίσω τὸ παντελονάκι του, τὸ σταχτὶ μὲ δυὸ μπαλλώματα στρογγυλὰ ἀπὸ γαλάζιο πανί, τὰ δυὸ αὐτὰ μεγάλα καὶ γαλανὰ μάτια τῆς φτώχιας, καὶ ὅταν εἶδε τὸ παπουτσάκι του τὸ δεξιὸ σχισμένο ἀπὸ μπροστά, καὶ ξεπειταμένο τὸ μεγάλο δάχτυλο ἀπὸ τὸ μικρὸ καὶ παχουλὸ τοῦ ποδαράκι, τσαγκάρης αὐτός, νᾶχει τοῦ κόσμου τὰ παπούτσια στὸ μαγαζί του, καὶ τὸ παιδάκι του νᾶνε σ' αὐτὴ τὴ κατάστασι! Ἔσταμάτησε. Ἐκάθισε καθιστός, τῶπιασε ἀπὸ τὰ δυὸ χερᾶκια, τὸ κύταξε ἀχόρταγα καὶ μὲ μάτια σχεδὸν δακρυσμένα τὸ ρωτοῦσε πῶς τὸ λένε καὶ ποιὸν περιμένει ἐκεῖ πέρα, τὸ παιδί δὲν ἔδινε καμμιά ἀπάντησι, μονάχα κύταζε ντροπαλὸ καὶ στενοχωρημένο πρὸς τὰ κάτω. Ἀρχίσε

νὰ σουφρώνει τὰ χειλάκια του καὶ νὰ ἐτοιμάζεται γιὰ νὰ κλάψει. Ὅταν εἶδε τὴν Ἀναστασοῦλα νᾶρχεται μὲ τὸ ποτήρι τὸ νερὸ ἐπῆρε θάρρος. Ἡ Ἀναστασοῦλα σὰν εἶδε τὸν Ἀλέξαντρο καθιστὸ μπροστὰ στὸ παιδί παρ' ὀλίγο νὰ τῆς φύγει τὸ ποτήρι ἀπὸ τὰ χέρια.

Συνῆλθε ὅμως ἀμέσως στὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ σὰν νάντελήφθη τὰ διατρέξαντα μεταξὺ τοῦ πατέρα καὶ τοῦ παιδιοῦ, ἐπροχώρησε πρὸς τὸ παιδί μ' ἓνα χαμόγελο στὰ χεῖλη, πὺν ὅσο κι ἂν ἦταν ἐλαφρὸ τόσο ζωντανὰ ἔδειχνε τὴν κρυφὴ τῆς ψυχῆς τῆς χαρὰ, χαρὰ νίκης, χαρὰ ἱκανοποιήσεως.

Σὰν ἤπια τὸ παιδί τὸ νερό, τῶπιασε ὁ πατέρας ἀπὸ τὸ χεράκι καὶ λείει στὴν Ἀναστασοῦλα.

— Πήγαινε σίτιτι Ἀναστασοῦλα, καὶ πὲς τῆς Ἑλένης πὼς θᾶρτω τώρα σὲ λίγο μὲ τὸ παιδί κ' ἐγὼ.

Τὸ παιδί ὅμως δὲν ἤθελε νὰ πάει μαζὺ του. Ποὺ ἀναγκάστηκε ἡ Ἀναστασοῦλα νὰ σκύψει νὰ τοῦ πεῖ πὼς εἶνε ὁ μπαμπᾶς του, καὶ πρέπει νὰ πάει μαζὺ του γιὰ τὴ θὰ τοῦ πάρει πράματα. Καὶ τότε τὸ παιδί, ἀφοῦ τὸν κύταξε καλὰ καλὰ, καὶ κύταξε καὶ γύρω σὰν νᾶθελε νὰ δεῖ μήπως εἶνε καὶ κανένας ἄλλος μαζὺ, ἀκολούθησε.

Πρῶτα τὸ πῆγε σένα φίλο του τσαγγάρη ἐκεῖ ἔξω, βρῆκε ἓνα ξευγαράκι παπουτσάκια πὺν πήγαιναν στὰ ποδαράκια του, τοῦ τὰ φόρεσε καὶ τοῦ πέταξε τὰ παληοπάπουτσα πὺν φοροῦσε.

Ὑστερα πῆγε καὶ τοῦ ἀγόρασε ζαχαρωτά, καὶ παιγνιδάκια καὶ τραβῆξε γιὰ τὸ σπῆτι.

Ἡ Ἑλένη μόλις μπῆκε μέσα ἔπεσε πάνω στὸ στήθος του κ' ἔκλαιε μὲ λυγμούς. Ὁ Ἀλέξαντρος πὺν τὴν παρηγοροῦσε καὶ τὴ χάιδευε, ὅσο κι ἂν ἐπροσπάθησε νὰ κρατηθεῖ, δὲν ἤμπόρεσε. Παρασύρθηκε κι αὐτὸς στὸ κλάμα.

Ἡ Ἀναστασοῦλα πὺν σιγώτανε κοντὰ ἔκλαιε κι αὐτὴ, τὸ παιδί τὴν τραβοῦσε ἀπὸ τὴν ποδιὰ ὅλη τὴν ὥρα καὶ τὴ φώναζε Ἀναστασοῦλα, Ἀναστασοῦλα, πὺν ἐπὶ τέλους ἡ Ἀναστασοῦλα ἐγύρισε καὶ τὸ κύταξε νὰ δεῖ τί θέλει. Κ' ἐκεῖνο ἀπλώνοντας τὸ ποδαράκι του καὶ καμαρώνοντας τῆς λείει. «Γιὰ δέ, ἐγὼ παπουτσάκια!»

Τὸ κρονκέλλι τῆς ἐξώπορτας χτυπᾷ δυνατά. Ἡ Ἑλένη κι ὁ Ἀλέξαντρος τρέχουν μέσα στὸ σπῆτι. Ἡ Ἀναστασοῦλα κι αὐτὴ δὲν ἤθελε νᾶνοῖξει μὲ τὰ κλαμένα μάτια. Βάζει τὸ μικρὸ νᾶνοῖξει καὶ ὅποιος εἶνε νὰ τοῦ πεῖ πὼς δὲν εἶνε μέσα κανένας, καὶ ἀποσύρεται καὶ αὐτὴ. Τὸ μικρὸ τὰ βρῆκε λίγο σκοῦρα ὡς ὅπου μπορεῖ μὲ τὸ χεράκι του νὰ τραβῆξει τὸ μάνταλο τῆς πόρτας. Κατῶρθωσεν ὅμως ἐπὶ τέλους καὶ ἄνοιξε, καὶ στὴ θέα τῆς μάμμης του ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά της καὶ τῆς ἔκαμνε χαρές. Καὶ τῆς ἔδειχνε τὰ παπουτσάκια του, γιὰ ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποῦχε φορέσει καινούρια παπούτσια.

«Γιὰ δέ, μαμμήτσα μου, ὁ μπαμπᾶς μου μοῦ τᾶγόρασε, μέσα εἶνε. Νά, ἀλήθεια σοῦ λέω». Καὶ δὸς του καὶ τὴν τραβοῦσε ἀπὸ τὸ φουστάνι πρὸς τὰ μέσα νὰ τῆς δεῖξει τὸν μπαμπᾶ του. Αὐτὴ δὲ ἡ ταλαίπωρη ἀκολουθοῦσε ἐκστατικὴ τὸ παιδί, χωρὶς νὰ ξέρει τί νὰ ὑποθέσει.

«Μὰ ξέρεις, μαμμήτσα μου, δέ... δέ... δὲν τὸν ἔφερε ἡ Παναγιά. Μαζὺ μου ἦρτε».